

Oponentský posudek diplomové práce D. Mikoláše „Jezuité a poslušnost aneb Manipulace a brainwashing u Tovaryšstva Ježíšova?“ (2006) 135 s.

Oponent : Mgr. Ivo Syřiště Dr.

Diplomová práce Davida Mikoláše o rozsahu 135 stran si klade za cíl přispět k přiblížení problematiky jezuitského vzdělávání a systému výchovy a zároveň odpovědět na klíčové i v současnosti aktuální otázky výchovné manipulace, sektářství a brainwashingu v takto založeném systému. Těžiště práce je spíše v oblasti historické, ve formulaci základního problému (definice brainwashingu, charakteristika sektářství) je čerpáno především ze sociologie, částečně pedagogiky, psychologie a etiky, tomu odpovídá i uvedená literatura.

Práce je rozdělena na čtyři kapitoly, v první kapitole autor vymezuje pojmy a klade si dvě klíčové otázky (zda jezuité používali nebo používají brainwashing jako vých. vzděl. metody a zda byli nebo jsou sektáři) s.7. Ve druhé zařazuje autor „případovou studii“ o T. Cranmerovi, jako osoby, která mohla být obětí brainwashingu, dále popisuje systém hierarchie, denního režimu, duchovních cvičení (zvláště v noviciátu), dále ideálního představitele řádu a kultury uctívání. Třetí kapitola obsahuje popis jezuitského školství vliv a význam zpovědi, divadla, vliv na společnost a misie. Závěrečná čtvrtá kapitola obsahuje komparaci jezuité kdysi a dnes a některé názory předních historiků, teologů a osobností veřejného života na tento problém. Závěr je doplněn obrazovou a textovou přílohou a seznamem použité literatury.

Kritické připomínky: Práce má do jisté míry poddimenzované dvě složky : **složku teorie výchovy a složku sociálně psychologickou.** Klade si však takové otázky, na které není možné bez těchto složek vyčerpávajícím způsobem odpovědět. Problematika teorie výchovy (např. Patočka, Brezinka, Kádner) pojednávají pedagogickým a filozofickým způsobem o hranicích mezi výchovou a jejím zneužitím k politickým, osobním, náboženským i světonázorovým. Tato literatura by přispěla k lepší diferenciaci mezi metodou a formou, cílem, obsahem a prostředkem i hranicí, kdy se výchova zvrhá v nástroj manipulace. Problematika brainwashingu úzce souvisí s problematikou psychologie komunikace (např. Watzlawick),

případně patologické sociální komunikace, založení identity, interiorizace, ich systému , ideové motivace (Laing), případně psychologie náboženství obecně (Říčan) a otázkou socializace (Helus). Problematika brainwashingu je pojata nadčasově i nadkulturně, existují však i určité historické nebo kulturní difference, např. přijatelnost určitého jednání a jeho odůvodnění? Uvedené případové studie jsou spíše kazuistikami nebo medailony osobností.

Doporučené otázky k obhajobě:

Co je charakteristické pro manipulativní působení, čím má založenou legitimitu, jaké důsledky má pro osobnost chovance i vychovatele, jaké vlastnosti vytváří ?

Charakterizujte výchovu založenou na přesvědčení (např. bigotní) – jaké má subjektivní i objektivní důsledky. (např. v jednání, sebepojetí, hierarchii hodnot, pohledu na druhé atd.) Má taková výchova zpětnou vazbu a jakou ? Jakou úlohu zde hrají nepsaná pravidla , klima, skryté kurikulum, kognitivní a afektivní složky ?

Má výchovný systém, který neposkytuje chovanci téměř žádnou svobodnou vůli nějaké vědecké opodstatnění ?

Pokuste se diferencovat mezi nátlakovou situací, manipulací, indoktrinací a brainwashingem. Co je chápáno v jezuitském systému jako obecné dobro ? (bilance vlivu jez. systému u nás). Pokuste se zhodnotit snahy o udržení určitého politického (náboženského) systému výchovou.

Uvedenou práci lze spatřovat i přes určité deficitní v uvedených oblastech jako přínosné dílo psané kultivovaným jazykem a erudovanou prací se zdroji.

Doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení
V Praze dne 2.1. 2007

Mgr. Ivo Syřiště Dr.